

+ **Onderwijs** *Voor de verandering*

Onderwijsmanifest van de ChristenUnie
Jet Weigand - Timmer
10 september 2012

+ *Voor de verandering*
ChristenUnie

Actieplan

Voor het Onderwijs

Inhoud

1.	Inleiding en probleemstelling	3
2.	Historisch perspectief	3
3.	Christelijk Sociale visie op onderwijs	3
	Principes	3
	Doel van onderwijs	5
	Inhoud van het onderwijs	6
	Kwaliteit en deugdelijkheid	7
4.	Relaties	8
	Organisatiestructuur	8
	Ouders	9
	De leerkracht	9
	Passend Onderwijs	10
	Externe Relaties	10
5.	Vervolgonderwijs	10
	Beroepsonderwijs	10
	Hoger onderwijs	10
6.	Samenvatting en conclusie	11

1. Inleiding en probleemstelling

Het onderwijs in Nederland mag zich verheugen in de warme belangstelling van de politiek. Wie echter zijn oor te luisteren legt in de samenleving in het algemeen en bij het onderwijsveld in het bijzonder, hoort kritiek op veel facetten van het onderwijs.

In het verkiezingsprogramma van de ChristenUnie staan in de paragraaf over onderwijs een aantal goede voorstellen tot verbetering van het Nederlandse onderwijs. Maar een verkiezingsprogramma is beknopt. In dit manifest stellen we daarom deze en een aantal achterliggende vragen aan de orde:

- 1. Wat is de achtergrond en historische ontwikkeling van het huidige onderwijs in Nederland?
- 2. Van welk mens-, maatschappij- en wereldbeeld gaat de ChristenUnie uit in het onderwijs? Wat is het doel van onderwijs? Hoe definieert de ChristenUnie kwaliteit van onderwijs?
- 3. Wat is de taak- en rolverdeling tussen overheid (inclusief inspectie), schoolbesturen, leerkrachten en ouders?
- 4. Wat is de visie van de ChristenUnie op beroepsonderwijs en het hoger- en wetenschappelijk onderwijs?

Daarbij hebben we duidelijk onderscheid gemaakt tussen schoolniveau en overheidsniveau. Niet alles wat goed is kan/moet door de overheid geregeld worden. De ChristenUnie pleit voor een bescheiden overheid. Daarom moet ook aan de orde komen wat de begrenzing van de taak van de overheid is voor wat betreft het onderwijs. In dit manifest wil de ChristenUnie een bijdrage leveren aan deze onderwijsdiscussie en zo, in aanvulling op het verkiezingsprogramma 2012, een bijdrage leveren aan de verbetering van het onderwijsbeleid in Nederland.

2. Historisch perspectief

De belangrijkste onderwijshervormingen in Nederland vonden plaats in de 19e en 20ste eeuw. Onderwijs werd niet langer alleen aan de elite gegeven, maar was bestemd voor alle kinderen. Niet de afkomst, maar de talenten van kinderen werden in toenemende mate bepalend geacht voor de onderwijsloopbaan van kinderen. De huidige onderwijsstructuur is hier het resultaat van.

Niet alleen het aantal leerlingen, maar ook de verscheidenheid aan scholen in pedagogisch/onderwijskundig en levensbeschouwelijk opzicht is groter geworden. Wat echter volstrekt oniek is in Nederland is de bekostiging, waarbij bijzonder onderwijs en openbaar onderwijs gelijk gefinancierd worden.

De belangrijkste grondslag voor het Nederlandse onderwijsbeleid is te vinden in artikel 23 van onze grondwet.

3. Christelijk Sociale visie op onderwijs

Principes

Bij de inrichting van het onderwijs zijn 3 principes bepalend geweest die in de visie van de ChristenUnie nog altijd bepalend zijn.

- 1. Het principe van soevereiniteit in eigen kring
- 2. Het idee dat onderwijs ook altijd opvoeding en daarmee ook vorming is
- 3. Het principe van religieuze vooronderstellingen

1. Allereerst over het principe van de soevereiniteit in eigen kring. Het betekent in het kort dat een gemeenschap niet bestuurd moet worden door alleen de staat. Verschillende groepen, sociale verbanden, hebben elk hun eigen verantwoordelijkheid die niet vervangen kan worden door een ander verband. Die verantwoordelijkheid is haar ook niet gegeven door de wetten van enige staat, maar zij zijn een scheppingsordening.

Als voorbeeld: de familie is geen kerk, de staat is geen BV. Zo is ook de school een apart sociaal verband: het is geen gezin, geen kerk en ook geen bedrijf.

Grotere verbanden kunnen in principe geen verantwoordelijkheden van de kleinere verbanden overnemen. De kleinere verbanden kunnen echter wel, indien gewenst, hun krachten bundelen. Individuen kunnen een gezin stichten, een vereniging of een kerk. Op dezelfde manier kunnen gezinnen samen een school stichten.

De overheid is uiteindelijk verantwoordelijk voor de veiligheid van haar inwoners en voor gerechtigheid in haar gebied. Daarom kan ze wetten en regels opstellen waaraan alle inwoners zich moeten houden. Om scholen met elkaar te kunnen vergelijken en om kwaliteit te handhaven, zijn er gedeelde criteria nodig. Daarom zal de staat in deze een deel van de verantwoordelijkheid op zich moeten nemen en hier wetten of regels voor moeten opstellen.

2. Het tweede fundamentele idee is verbonden met het eerste principe: onderwijs is ook altijd opvoeding. Dat betekent dat datgene wat in de school plaatsvindt meer is dan het overdragen van intellectuele kennis. En dat is niet een normatieve wens, maar een constatering. Het is ook de belangrijkste reden voor de Nederlandse "Vrijheid van onderwijs" en de daarbij behorende keuzevrijheid van ouders.

In het vorige punt werd al duidelijk dat elk verband zijn eigen verantwoordelijkheid heeft. Maar ook heeft elk verband zijn eigen kenmerken. De verantwoordelijkheid voor opvoeding ligt in de eerste plaats bij het gezin. Dit betekent dat de verantwoordelijkheid voor de overdracht van waarden, de overdracht van kennis en de concretisering hiervan, ook in de eerste plaats berust bij de ouders.

Deze verantwoordelijkheid voor opvoeding berust dus niet bij de staat, de overheid past hier bescheidenheid. Door de hegemonie van het liberale gedachtegoed in Nederland gaan er echter wel steeds meer stemmen op om de overheid meer grip te geven op het onderwijs en daarmee al het onderwijs volgens de liberale waarden te laten plaatsvinden. Het is een misvatting van veel beleidsmakers dat de overheid neutraal zou zijn. De overheid lijkt neutraal omdat velen blijkbaar hun eigen vooronderstellingen weigeren te expliciteren (of er zelfs niet toe in staat zijn).

De verantwoordelijkheid berust echter ook niet bij de kerk, hoewel ook hier vorming en opvoeding plaatsvindt. Al vanaf de reformatie hebben protestanten/heeft de hervormde kerk zich beziggehouden met het onderwijs. In de 19e en 20e eeuw zijn veel initiatieven uitgegaan vanuit kerken, dominees, kerkenraadsleden. Dat is ook het geval in de katholieke traditie, waar meestal kerkelijke functionarissen een belangrijke stem in het schoolbestuur hadden (en nog steeds hebben). In de opvatting van Abraham Kuyper is het echter niet de kerk als instituut die drager is van de school, maar de gemeenschap (van gezinnen). Deze gemeenschap kan een gemeenschap van gelovigen zijn.

In de protestantse traditie krijgt de school van de ouders de verantwoordelijkheid voor de vorming van hun kinderen. Dat betekent dat ouders van de school kennisoverdracht verwachten, maar dat niet alleen. Dat betekent ook dat ouders van een school verwachten dat deze aansluit bij de waarden die zij hanteren bij de opvoeding van hun kinderen. Als onderwijs altijd ook opvoeding is en ouders uiteindelijk de verantwoordelijkheid voor de opvoeding dragen, dan moeten ouders ook zelf een school voor hun kinderen kunnen kiezen die aansluit bij hun opvoeding.

3. Het derde principe is dat van de religieuze vooronderstellingen. Er is geen kennis mogelijk is zonder religieuze vooronderstellingen. (Met de term "religieus" wordt in dit verband niet alleen naar godsdienstige opvattingen verwezen, maar naar levensbeschouwing in het algemeen.) De conclusie hieruit is dat er niet zoiets als neutrale wetenschap bestaat. Sterker nog: alles wat wij denken en doen heeft een religieuze basis. Daarom zijn neutrale instituten en structuren onmogelijk. Ook scholen kunnen niet neutraal zijn, ook niet hun organisatie, hun curriculum, hun bestuursstructuur. Alles is waardengeladen.

Doel van onderwijs

In de onderwijssociologie onderscheidt men 2 onderwijsdoelen: allocatie (opleiding tot beroep, economisch) en socialisatie (burgerschap/persoonlijke ontwikkeling). Het ministerie van onderwijs sluit hierbij aan en stelt dat onderwijs 3 componenten kent:

1. beroepsvoorbereiding
2. burgerschapsvorming
3. vorming als persoon

Hierbij vallen de volgende kanttekeningen te plaatsen:

1. De economische component van het onderwijs, de beroepsvoorbereiding is geen doel op zichzelf, maar een van de aspecten van de werkelijkheid. Wanneer de economie zelf een doel op zich wordt, een afgod wordt, geven wij kinderen een verkeerde boodschap mee.

2. Ook burgerschap is een aspect van de sociale werkelijkheid. Dit mag echter niet verworden tot puur aanpassing aan de bestaande orde.

3. De vorming als persoon is van wezenlijk belang. Kinderen mogen worden zoals ze door de Schep- per bedoeld zijn. Maar dat mag niet verworden tot verheerlijking van het individu met onbegrensde mogelijkheden, noch een negatief determinisme dat er toe kan leiden dat niet gekeken wordt naar wat mogelijk zou kunnen zijn met hulp en ondersteuning.

Volgens de ChristenUnie is onderwijs nooit alleen gericht op kennisoverdracht en economisch rendement. Heel de mens, heel het kind is in het geding. De school kan volgens de ChristenUnie niet los gezien worden van het gezin en in bredere zin van de levensbeschouwelijke gemeenschap waar zij deel van uitmaakt.

Opvoeding is opvoeding door en voor de gemeenschap waartoe het gezin van het kind behoort. Dat geldt niet alleen voor christelijke scholen, maar voor scholen in het algemeen.

Wat voor mensen heeft deze gemeenschap nodig? Dat zijn mensen die vieren, dienen en getuigen.

1. Vieren: Mensen die het evangelie (hun levensbeschouwing) kennen en uitdragen. Dat is beleefde en doorleefde kennis (van God en zijn daden).
2. Dienen: Mensen die in vrede leven met zichzelf, met elkaar, met de natuur en met God. Mensen die weten wat ze zelf waard zijn, hun talenten kennen, ontwikkelen en deze optimaal inzetten voor zichzelf, voor hun gemeenschap en de wereld daar om heen. Mensen die [daarmee God en zijn schepping] dienen en strijden tegen onrecht en onderdrukking.
3. Getuigen: Mensen die naar de toekomst kunnen kijken met visie. (Mensen die "tekenen" oprichten van het komende koninkrijk van God, verwijzingen naar de toekomstige nieuwe aarde.) Daarmee erkennen mensen de gebrokenheid van samenlevingsstructuren. Zij weten dat ook zij de hemel op aarde niet zullen kunnen stichten. Maar ze willen wel laten zien in woord en daad hoe God het bedoeld heeft.

Deze doelen zijn, hoewel in christelijke termen geformuleerd, veel breder en ook geldig voor onderwijs in het algemeen. Deze doelen sluiten aan bij de door het ministerie van OCW geformuleerde doelen, maar gaan verder. Onderwijs betreft burgerschapvorming en vorming als persoon. Wolterstorff bevestigt het feit dat onderwijsdoelen niet waardenvrij zijn.

Inhoud van het onderwijs

Onderwijs vindt dus plaats binnen een bepaalde gemeenschap. Wat willen wij onze kinderen uiteindelijk leren?

In deze gemeenschap is de werkelijkheid op een bepaalde manier geordend. Dat zijn de "feiten". Daarnaast zijn mensen ook zingever. Dit komt tot uitdrukking in de rangorde die gegeven wordt aan waarden en de vertaling van deze waarden in concrete normen voor het gedrag.

Maar dat is geen absolute kennis, waarmee wij absolute beheersing kunnen verkrijgen over de werkelijkheid.

De secularisatie zorgde voor scheiding van kerk en staat en daarmee dat machtige koningen en kerkvorsten van de troon zijn gestoten. Maar het heeft de nederigen nog niet verhoogd, integendeel. Er is een machtsaanspraak voor in de plaats gekomen die zich op de natuur der dingen beroept, op de macht op zichzelf, of op de wil van het volk, dat maar al te graag macht verleent aan wie gouden bergen (of bijbels gezegd: gouden kalveren) belooft.

We moeten dus manieren bedenken om orde te brengen in de chaos, zonder te vervallen in het aanbidden van afgodsbeelden. Dat gebeurt bij uitstek door middel van verhalen. Verhalen die enerzijds staan in een gemeenschappelijk gedeelde traditie, en dus gaat het daarbij om overdragen door de leermeester die staat in die gemeenschap. Anderzijds is er in het verhaal ruimte voor de hoorder, de ontvanger, die zijn eigen weg zal moeten gaan.

In Psalm 78 staat: "Aan onze voorouders gaf God de opdracht zijn wet aan de kinderen te leren. Zo

zou het volgende geslacht ervan weten en zij die nog geboren moesten worden zouden het weer aan hun kinderen vertellen. Dan zouden zij op God vertrouwen, Gods grote daden niet vergeten en zich richten naar zijn geboden, opdat zij niet zouden worden als hun voorouders, onwillig, opstandig, onstandvastig, God ontrouw."

Psalm 78 laat zien dat overdragen in Bijbels perspectief iets heel anders is dan het creëren van klonen, het kopiëren van wat de vorige generatie heeft verworven. In het Bijbelse Oude Testament speelt de gedachte dat de Torah ook toekomst opent. De Bijbelse God is (ook) een God van geschiedenis, van hoop en van vernieuwing. In de visie van Psalm 78 is overdracht van de ene generatie op de andere niet het opleggen van een zware last onder het motto 'Kijk eens, hoe goed wij het gedaan hebben en wat wij allemaal tot stand gebracht hebben. We verwachten dat jullie dat allemaal zo overnemen'. Nee, het gaat om het overdragen van het meest wezenlijke, de Torah, in het besef dat je daar zelf wellicht ook niet aan voldoet. En je doet dat in de hoop dat de jongeren het beter doen. Wel mogen jongeren weten dat de volgende generatie op onze schouders mag staan en dat het onderwijs ook de functie heeft om de volgende generatie te lanceren voorbij onze huidige positie.

Daarmee komen we aan bij de vraag hoe we moeten leren. Lange tijd hanteerde het onderwijs vooral het instrument van klassikale kennisoverdracht. Onderwijsvernieuwers toonden de eenzijdigheid van dit instrument aan. In veel van onze Nederlandse scholen staat tegenwoordig het verwerven van competenties centraal. Hoewel er daarnaast ook veel nadruk gelegd wordt op goede basiskennis op gebied van taal en rekenen. Opvallend is echter dat (economische) innovatie en rendement daarbij de belangrijkste drijfveren zijn naast een inhoudelijk kennisrelativisme.

Wanneer het doel is om de leerling niet meer te behandelen als iemand die een maatschappelijke kloon moet worden, een vat waarin alleen maar valt te gieten, wanneer we de leerling willen behandelen als een actief subject, een schepsel met een eigen roeping zo u wilt, dan is het

ook te wensen dat men zich ook in het onderwijs afvraagt of er ook competenties en vaardigheden zijn die minder goed door zelfreflectie en zelfkennis-creëren geleerd kunnen worden en hoe waardevol een relativistische en pragmatische kennistheorie is die aan het onderwijs ten grondslag wordt gelegd.

Dit geldt dan in de eerste plaats voor het beleid dat scholen (schoolbesturen) voeren, maar is ook van belang voor de overheid, aangezien zij de neiging vertoont zich ook voor wat betreft de inhoud niet neutraal op te stellen. Ook hier past de overheid bescheidenheid.

Kwaliteit en deugdelijkheid

De ChristenUnie staat pal voor de vrijheid van onderwijs.

In haar advies heeft De Onderwijsraad gepleit voor instandhouding van artikel 23. "De raad vindt dat het bijna honderd jaar oude artikel nog steeds van grote waarde is. Het biedt ouders de mogelijkheid om onderwijs te kiezen dat dicht bij hun eigen levensvisie ligt. Het creëert voorwaarden voor binding van individuen aan hun onderwijs en aan gemeenschappelijke waarden."

Hoewel we in Nederland verschillende levensbeschouwelijke gemeenschappen kennen, zijn er ook toch een aantal gemeenschappelijke doelstellingen te formuleren. Dat is hetgeen ook onze grondwet in artikel 23 heeft willen regelen: de eisen van deugdelijkheid.

Daar waar de Europese Unie af wil blijven van het onderwijs van iedere cultuur en de Nederlandse grondwet ook duidelijk opgeschreven is om ruimte te scheppen voor verschillende richtingen schuilt er toch een flinke adder onder dit gras. Namelijk door het in de praktijk gemeenschappelijk hanteren van het begrip kwaliteit. Zowel nationaal, maar in toenemende mate ook internationaal, wordt door verschillende deskundigen gesproken over kwaliteitsnormen. Zo publiceert de Nederlandse onderwijsinspectie

regelmatig zogenaamde kwaliteitskaarten en is jaarlijks in het dagblad Trouw te lezen welke scholen "goed" zijn. Verder doet in Nederland bijna elke basisschool mee aan de CITO-toets. Internationaal zijn er afspraken over intervisie tussen verschillende universiteiten en worden onderwijssystemen in verschillende landen wereldwijd geëvalueerd in de PISA studie die wordt uitgegeven door de OESO. Het Hoger Onderwijs baseert haar kwaliteitsnormen op de afspraken die zijn gemaakt in het z.g.n. Bologna akkoord.

Op deze manier lijkt het alsof er onafhankelijke, neutrale kwaliteitseisen bestaan. Er ontstaan internationale benchmarks waaraan geen school of politicus zich lijkt te kunnen onttrekken. Echter, wat velen niet in de gaten hebben dat er wel degelijk een bepaalde onderwijsvisie, vanuit een liberale levensbeschouwing, aan deze vergelijkingen ten grondslag ligt. Deze visie is blijkbaar wereldwijd zo dominant geworden dat zij voor een groot deel van de intellectuele elite vanzelfsprekend is geworden, niet meer ter discussie wordt gesteld en niet meer wordt herkend als uiting van een bepaalde levensbeschouwing. Het mag duidelijk zijn dat op grond hiervan de ChristenUnie geen voorstander is van een verplichting van de CITO-toets voor basisscholen. De CITO-toets meet niet alles wat scholen de leerlingen hebben meegegeven en kan dat ook niet, aangezien zij alleen uitgaat van meetbare resultaten. Bovendien bestaat de neiging om ook scholen als geheel af te rekenen op CITO-resultaten. Hiervoor is de CITO-toets ongeschikt, aangezien zij een individuele toets is.

Maar wat kan dan wel onder deugdelijk verstaan worden? M.a.w.: wat is kwaliteit? Wat het precies is en of en zo ja hoe het vervolgens gemeten kan worden is heel lastig. Kwaliteit wordt alleen dan geleverd wanneer de gestelde doelen worden gehaald. Kwaliteit is daarmee altijd afhankelijk van de mensvisie waar het betreffende onderwijs van uitgaat. Benchmarks, zoals hierboven gesteld is, zijn onvoldoende en misleidend, want zijn verre van neutraal.

De doelen die de Nederlandse overheid stelt (bv. meetbare prestaties op gebied van taal en rekenen voor het basisonderwijs), worden door velen daarom ook als onvoldoende beschouwd. Scholen geven aan dat dit de reden is waarom zij het predicaat "excellente school" niet willen voeren.

De ChristenUnie is echter geen voorstander van een uitgebreidere definitie van kwaliteit vanuit in de overheid. Juist vanwege het feit dat onderwijs nooit neutraal kan zijn, mag de overheid scholen nooit vastleggen op een uitgebreidere visie. Dat maakt het wel lastig voor de overheid om deugdelijkheid te controleren. Wat de ChristenUnie betreft moeten meetbare prestaties door scholen en/of scholengroepen aangevuld worden met een kwaliteitsomschrijving aangevuld met onderlinge visitatie, mogelijk door organisaties binnen de eigen levensvisie.

Hoewel de overheid expliciet deze normen niet oplegt, klagen veel scholen dat de inspectie dat toch doet. Het toezichtskader van de inspectie is echter in strijd met de Vrijheid van Onderwijs. Bij verbetertrajecten bemoeit de inspectie zich namelijk ook met het onderwijsleerproces. Dit mag een advies zijn, maar nooit een reden voor het stoppen van de bekostiging. Een terughoudender, bescheidener rol van de inspectie is daarom gewenst. De ChristenUnie wil meer ruimte en vertrouwen geven aan professionals, met goede, transparante verantwoording aan ouders en inspectie. De overheid dient zich te beperken tot het scheppen van voorwaarden.

4. Relaties

Het onderwijs is eerst en vooral relationeel. In onze samenleving draait alles uiteindelijk om relaties. Daarom stellen wij in dit hoofdstuk een aantal relaties aan de orde die voor het onderwijs van cruciaal belang zijn.

Organisatiestructuur

Ook de organisatie van het onderwijs alles te maken met de levensbeschouwing. Organisatiestructuren zijn niet levensbeschouwelijk neutraal.

De overheid heeft veel invloed op de organisatie van scholen en zou zich bewust moeten zijn van de normativiteit van de maatregelen die in de afgelopen jaren hebben geleid tot bestuurlijke schaalvergroting en bestuurlijke modellen die uit het bedrijfsleven afkomstig zijn. Hierbij moeten wij ons namelijk bedenken dat, anders dan in het bedrijfsleven, de school geen eigendom is van een directie/bestuur of Raad van Toezicht. Zoals wij stelden in hoofdstuk 3: de school is geen bedrijf. De school behoort ook niet aan de overheid, maar aan de ouders en de hun omringende gemeenschap.

De ChristenUnie pleit ook hier voor een bescheiden overheid en voor een organisatiestructuur in het onderwijs waarbij het management zo laag mogelijk bij de basis wordt gehouden. De onderwijsgelden dienen vooral de leerlingen ten goede te komen. Als een onderwijsinstelling de menselijke maat bewaart, kan de school niet alleen een leergemeenschap maar ook een waardengemeenschap zijn. Bij fusies in het onderwijs moet in het belang van de leerling/student de menselijke maat weer maatgevend zijn. Management en bureaucratische overhead moet vervangen worden door onderwijskundig leiderschap.

De overheid kan bijdragen aan een gezonde schoolorganisatie door meer vertrouwen te geven dan op dit moment het geval is. De controle op deugdelijkheid mag niet als excuus gebruikt worden door de overheid om zich meer en meer ook met inhoud en organisatie van de scholen te bemoeien (zie ook elders in dit manifest voor wat betreft de rol van de inspectie). De ChristenUnie legt nadruk op de zelfstandige verantwoordelijkheden van onderwijsinstellingen.

De ChristenUnie is tegen ophoging van de stichtingsnorm en voor handhaving van de kleine-scholentoeslag vanaf 50 leerlingen. Waar geen school van de gewenste richting bereikbaar is, mogen ouders onder voorwaarden thuisonderwijs geven. Dit sluit aan bij het principe dat onderwijs aan moet

sluiten bij de normen en waarden van ouders zelf en thuis hoort in de eigen gemeenschap. Onderwijs dat verder af staat, in letterlijke of figuurlijke zin, mag niet opgedrongen worden aan de ouders. Wel zal nog nagedacht moeten worden over de financiële consequenties hiervan en de voorwaarden die gesteld moeten worden aan thuisonderwijs. Een nadere studie is wenselijk.

Ouders

Een van de belangrijkste punten vormt daarin een goed contact met de ouders. In de protestantse visie zijn zij de eerst verantwoordelijken voor de opvoeding, inclusief het onderwijs. Zij zijn het die hun taken overdragen aan het onderwijs. Zij zijn dus niet slechts consumenten maar partners, gelijkwaardig maar wel met een andere taak dan de professional. De school is een verlengstuk van de opvoeding door de ouders. Daarom is het belangrijk dat ouders voor hun kinderen onderwijs kunnen kiezen dat bij hun levensvisie past.

Democratie en burgerschap zijn belangrijke pijlers van onze samenleving. Democratie en burgerschap kunnen echter slechts dan bestaan wanneer zij gedragen worden van onderop door participatie en betrokkenheid van mensen die samen nadenken over en vervolgens vormgeven aan goed onderwijs voor hún kinderen.

Echter dat is niet de enige reden om ouders te betrekken bij onderwijs. Het gaat om meer dan meedoen met activiteiten of om inspraak (Ouderparticipatie). Het gaat vooral ook om ouderbetrokkenheid. Op grond van hun bewuste keuze voor een bepaalde school, mag van ouders worden verwacht dat zij actief betrokken zijn bij de school. Van scholen mag verwacht worden dat zij beleid ontwikkelen om ouders actief bij het onderwijs te betrekken in praktisch en beleidsmatig opzicht.

De leerkracht

Dat de leerkracht van cruciaal belang is voor het onderwijs is inmiddels overduidelijk bewezen. Hoewel leermiddelen, inclusief computers, goede hulpmiddelen zijn en zeker bijdragen aan goed onderwijs, blijft de leerkracht onontbeerlijk in het onderwijsleerproces.

De leraar is bepalend voor de kwaliteit van het onderwijs. In het beroepsonderwijs blijft voldoende ruimte voor vakmensen uit de praktijk om voor de klas te staan. Ook zullen de leraren kans moeten krijgen om zich te professionaliseren, vooral nu zij steeds meer zorgleerlingen krijgen in de klas. Leerkrachten moeten binnen de scholen Professionele Leer Gemeenschappen vormen om zo de professionaliteit te borgen en te verdiepen.

Een volgende stap is dat leraren meer zelf verantwoordelijk zijn in het overdragen van kennis, het bereiken van leerrendement en het zowel inhoudelijk, didactisch als pedagogisch onderhouden van hun vak. Voor dit laatste worden initiatieven als de lerarenbeurs en de lerarenregisters gecontinueerd en wil de ChristenUnie dat alle leraren een talentenbudget krijgen om hun expertise te onderhouden. Prestatiebeloning voor leraren is geen goed instrument. Wel valt te denken aan toekenning van periodieken op basis van een deugdelijk systeem van beoordelingsgesprekken.

Het is van groot belang dat overheid en ouders (weer) vertrouwen krijgen in het onderwijs.

Passend Onderwijs

Als het ergens in het onderwijs wel duidelijk wordt dat het gaat om relaties, dan is het wel bij Passend Onderwijs. Er zijn en blijven groepen leerlingen die een andere benadering vragen dan de "gemiddelde" leerling (bv. leerlingen met gedragsproblemen, leerproblemen of juist hoogbegaafde leerlingen). En hoewel wij ons kunnen afvragen of er niet al te snel een speciaal etiket wordt geplakt op te grote groepen leerlingen, blijkt overduidelijk dat elke leerkracht zal moeten omgaan met een grote diversiteit aan talenten, karakters, mogelijkheden en beperkingen. Niet alleen op economische gronden, maar ook omwille van een Bijbels mensbeeld, waarbij ieder mens telt, omdat hij/zij een schepsel van God is, kunnen we het niet laten gebeuren dat kinderen buiten de boot van het onderwijs vallen en daarvoor niet tot hun recht kunnen komen.

De bezuinigingen op passend onderwijs van het vorige kabinet zijn met het Lenteakkoord teruggedraaid. Het is goed als zorgleerlingen met extra aanbod op het reguliere onderwijs kunnen blijven, maar dat kan niet altijd. Speciaal onderwijs blijft hard nodig. Scholen dienen de begeleiding van bijzondere leerlingen altijd ter hand te nemen in nauw overleg met de ouders en andere betrokkenen (jeugdzorg, gezinszorg, etc.).

Om kinderen met taalachterstand de kans te geven om deze achterstand snel weg te werken, moet extra geïnvesteerd worden in voor- en vroegschoolse educatie. Het opleidingsniveau van leiders en leidsters moet verbeterd worden. Deze vorm van educatie werkt echter niet zonder de ouders hierbij te betrekken. Daarom moet ook geïnvesteerd worden in de begeleiding van deze ouders.

Externe Relaties

Tenslotte: de school is geen eiland. Meer en meer scholen betrekken hun omgeving bij de school. Dat kunnen bedrijven, lokale kerken, lokale organisaties of buurtbewoners zijn. Deze relaties blijken waardevol voor scholen als geheel, maar ook voor de individuele leerling. Denk alleen maar aan de (maatschappelijke) stage plaats of de latere arbeidsplaats. Scholen moeten daarom expliciet aandacht besteden in hun beleid aan deze externe relaties.

5. Vervolgonderwijs

Beroepsonderwijs

Het aantal verschillende opleidingen en vakken binnen het mbo kan omlaag en de kwaliteit moet omhoog. Dus concentreren en reduceren, met aandacht voor regionale spreiding en identiteit. Ook de aansluiting met de praktijk kan beter. Er dient aandacht te zijn voor doorgaande leerlijnen tussen verschillende onderwijssoorten, waarbij leerlingen zo min mogelijk overlap, breuken of lacunes in het leerproces ervaren.

Veel leerlingen vallen uit bij de overgang van het vmbo naar het mbo. Daarom pleiten wij voor een

warme overdracht tussen deze beide vormen van onderwijs en zet de ChristenUnie in op alternatieven zoals zesjarige vakopleidingen die direct leiden tot een startkwalificatie. Daarnaast is het noodzakelijk leerlingen beter in beeld te houden en een lik-op-stuk beleid te voeren bij verzuim, waarbij ook de ouders op de hoogte worden gehouden.

De ChristenUnie wil dat ook mbo-studenten een Ov-jaarkaart krijgen. Reiskosten mogen geen belemmering vormen voor de keuze van de opleiding.

Hoger onderwijs

Wetenschappelijk onderwijs en onderzoek leert jongeren de werkelijkheid in de breedste zin te onderzoeken en op de samenleving als geheel te reflecteren.

Er moet binnen het hoger onderwijs meer ruimte zijn voor discussies over burgerschap, ethiek, integriteit en de samenleving als geheel. Academische vorming is niet alleen het opdoen van academische kennis en vaardigheden, maar ook het in de breedte ontwikkelen van mensen die in de toekomst veelal leidinggevende functies zullen krijgen.

Op veel hbo-instellingen en universiteiten wordt te weinig uren les gegeven, zijn colleges te massaal en is de docent/student ratio te laag. Ook op dit niveau van onderwijs zijn relaties nog steeds een bepalende factor in het succes van de student. Hbo-instellingen zullen moeten investeren in docenten die goed gekwalificeerd zijn voor hun beroep en die in staat gesteld worden om met voldoende contacttijd leerlingen te begeleiden in individueel opgestelde leerroutes.

De basisbeurs moet behouden blijven. Onderwijs is in de visie van de ChristenUnie niet alleen een investering van mensen in zichzelf, maar een investering van en voor de samenleving als geheel. Daar mag wel een redelijke prestatiedruk tegenover staan.

6. Samenvatting en conclusie

In dit manifest beschreven we een korte historische achtergrond van het Nederlandse onderwijs.

We beschreven in het derde hoofdstuk de uitgangspunten van de ChristenUnie vanuit Bijbels perspectief en voortbouwend op het Christelijk Sociaal denken. We beschreven doel, inhoud en toetsing (van deugdelijkheid en kwaliteit) van het onderwijs.

Het vierde hoofdstuk ging over de relaties binnen het onderwijs. Vanuit de vooronderstelling dat onderwijs vooral relationeel is, beschreven we verschillende relaties waarmee we in het onderwijs te maken hebben.

Het vijfde hoofdstuk beschreef de visie van de ChristenUnie op het beroepsonderwijs en het hoger- en wetenschappelijk onderwijs en voorstellen tot verbetering hier van.

De conclusie van dit alles vatten we samen in 10 punten.

+ De ChristenUnie is...

1. Voor de vrijheid van onderwijs

Artikel 23 in de Grondwet geeft ouders de mogelijkheid om een school te kiezen of te stichten die bij hun opvoeding en overtuiging past. De ChristenUnie verzet zich tegen initiatieven die de onderwijsvrijheid aantasten en wil de invloed van ouders en de ruimte van leraren vergroten. Er wordt fors gesnoeid in het woud van regels. Wij willen geen 1040-urennorm, geen verplichte toetsing en 30% van de kerndoelen schrappen.

2. Voor extra geld naar onderwijs en onderzoek

De ChristenUnie investeert een half miljard euro extra in het onderwijs en toponderzoek.

3. Voor onderwijs voor ieder kind

Ieder talent doet mee in het onderwijs. Of een kind nu beter past in het regulier onderwijs of in het speciaal onderwijs. Of een kind moeite heeft met leren, een handicap heeft of hoogbegaafd is. De ChristenUnie heeft de bezuiniging van 300 miljoen euro op begeleiding van zorgleerlingen geschrapt in het Lenteaakkoord.

4. Voor de leraar

Leraren zijn professionals die respect en ruimte verdienen. De leraar wordt uitgedaagd inspirerend en onderwijskundig leiderschap te tonen. We schrappen fors in regels en bureaucratie en willen een talentenbudget voor iedere docent. Startende leraren krijgen extra ondersteuning. Vooral in het (v)mbo is behoefte aan bewaakte praktijkmensen.

5. Voor het basisonderwijs

Onderwijs is meer dan taal en rekenen en heeft ook aandacht voor brede vorming. In krimpregio's investeren we 150 miljoen euro in behoud van keuzevrijheid, kwaliteit en leraren.

6. Voor het voortgezet onderwijs

Scholen bewaren de menselijke maat, onderwijsgeld wordt hoofdzakelijk in de klas geïnvesteerd. Er wordt een uitzondering gemaakt in de nieuwe examennorm voor leerlingen met dyslexie en rekenblindheid. Voortijdig schoolverlaten wordt onder andere bestreden door een betere aansluiting van vmbo op mbo. De maatschappelijke stage wordt voortgezet.

7. Voor het mbo

Het mbo moet leerlinggericht, maar ook beroepsgericht zijn. Dat betekent: goede spreiding, aandacht voor identiteit en aansluitend bij de beroepspraktijk. Er komt een zesjarige vakopleiding binnen het vmbo, bestaande uit 4 jaar school en 2 jaar begeleiding bij een bedrijf (stage).

8. Voor extra stageplaatsen

Er is een tekort aan leer/werktrajecten. De ChristenUnie investeert in 10.000 extra meester-gezel plaatsen in zorg, onderwijs, veiligheid en ambachtelijke beroepen.

9. Voor het hbo en wetenschappelijk onderwijs

De ChristenUnie wil meer contacturen in het hoger onderwijs en trekt extra geld uit voor een breder aanbod van meerjarige masters. We zetten bovendien in op goede matching en begeleiding, internationalisering en meer ruimte voor campusonderwijs.

10. Voor de basisbeurs

Het hoger onderwijs blijft toegankelijk door het behoud van de basisbeurs in de bachelor- én de masterfase. We sturen jonge afgestudeerden niet met een torenhoge schuld de arbeidsmarkt en woningmarkt op.